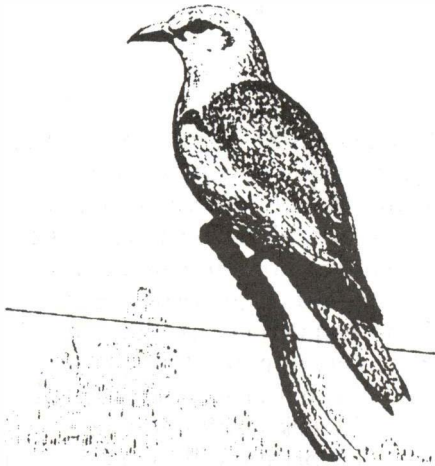

Vogels kijken op de HORTOBAGY-poesta

Jelle van Dijk

Het zomerse hoogseizoen is niet de meest geschikte periode om een vogelreis te plannen. Veel vogels, zeker de bosvogels, vallen nauwelijks op omdat ze niet meer zingen of baltsgedrag vertonen. Verder is de trektijd voor veel vogels nog niet aangebroken, waardoor het al met al in veel gebieden een stille tijd is. Zomervakanties kun je dan ook doorgaans beter aan andere zaken zoals wandelen, luieren of/ en botaniseren besteden. Toch zijn er in Europa gebieden te vinden waar ook in hartje zomer nog heel wat op het gebied van vogels te zien is. Denk maar eens aan de zeevogelkolonies in Groot-Brittannië, het Zweedse eiland Öland en onze eigen Waddeneilanden.

Scharrelaar

Tot de beste Europese vogelgebieden, zelfs in het hoogseizoen, kan ook zeker de Hortobagy-poesta worden gerekend. Na al veel over dit gebied gelezen te hebben, besloten Coby en ik zelf ook maar eens naar dit beroemde Hongaarse gebied te gaan. Zoals uit het vervolg is op te maken, hebben wij daar beslist geen spijt van gehad.

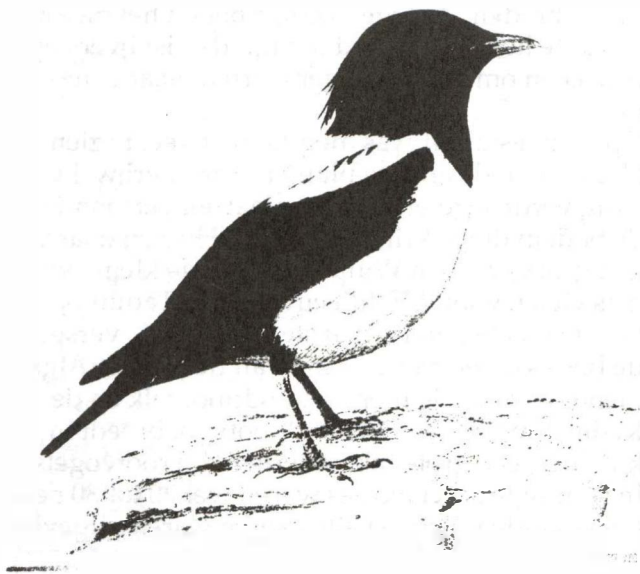
De Hortobagy-poesta ligt tussen Boedapest en Debrecen in het oosten van Hongarije. Vanuit Nederland is dit gebied in twee (lange) dagen per auto te bereiken, maar aan te bevelen is dit niet, zeker niet bij de zomerse temperaturen van 1994! Landschappelijk vormt de poesta een merkwaardig gebied. Bij het zien van de verdroogde grasvlakten waant men zich in een Aziatische steppe. Slechts hier en daar zijn bosjes te zien en verspreid over de vlakke stekende waterputten met hun typische hefbomen tegen de horizon af. Toch

is de poesta beslist geen natuurlijk landschap. Vroeger lagen hier uitgestrekte bossen. Deze werden gekapt om akkerbouw en veeteelt mogelijk te maken. De grond bleek op veel plaatsen echter erg zilt te zijn, waardoor alleen extensieve veeteelt mogelijk bleek. In het communistische tijdperk zijn grote delen van de poesta ontgonnen en door bevoeiing alsnog geschikt gemaakt voor akkerbouw. Alleen rond het dorpje Hortobagy, waar de slechtste gronden lagen, is een uitgestrekt nationaal park gevormd. Kleinere reservaten ontstonden ten zuiden van Boedapest.

De kleine camping van het dorp Hortobagy kozen wij als uitvalsbasis. Op deze camping was enige schaduw te vinden, de baas sprak een mondje Duits, er was stromend water en het toilet was meestal niet verstopt; eigenlijk dus een prima camping. Het temperatuursverloop dwong ons tot een aangepast dagritme. Direct na zonsopkomst was de beste tijd om actief te gaan vogelen. Na het ontbijt, omstreeks acht uur, volgden de beste uren voor het waarnemen van roofvogels. Hierna werd het tijd om een schaduwrijke plek aan een watertje te vinden, omdat de middagtemperaturen de 35 graden regelmatig overschreden. Zo tegen zessen begon het meestal iets af te koelen en werd het tijd de visvijvers op te zoeken om allerlei reigersoorten waar te nemen.

Op de poesta zelf was meestal niet veel te zien. Het gras en de andere planten waren vrijwel volledig verdroogd en op veel plaatsen vertoonde de bodem diepe krimpscheuren. Hier en daar vlogen grote groepen Wulpen en van de kleine vogels vielen vooral Veldleeuwerik en Tapuit op. Goede plekken vormden steeds weer de verspreide bosjes op en aan de rand van de poesta. Algemene soorten zijn hier de Roodpootvalk en de Kleine Klapekster. De Roodpootvalk broedt in kolonies, een grote bijzonderheid bij roofvogels. In sommige acaciabosjes waren wel 20 tot 30 nesten te vinden. Vrijwel alle jongen waren uitgevlogen en zaten op de takken bij het nest. Regelmatig werden ze nog door de oude vogels gevoerd. De Kleine Klapekster is in de Hortobagy-poesta gelukkig nog met vele tientallen paren aanwezig. Deze soort neemt in Europa schrikbarend in aantal af en het verspreidingsgebied is reeds meer dan gehalveerd. Ook deze soort had net uitgevlogen jongen. Juist daardoor vielen ze erg op: een rijtje van vijf tot acht klauwieren op de telefoondraad mis je niet zo gauw. Langs de rand van de poesta loonde het ook dikwijls naar de Hop uit te zien. Meer moeite kostte het om de fraaie Scharrelaars en Bijeneters te vinden.

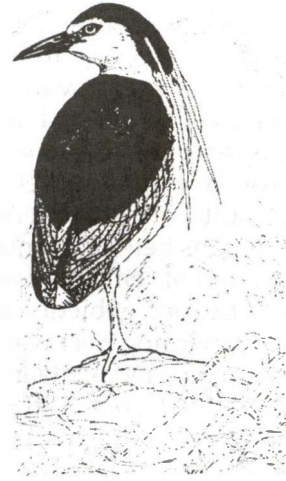
De Hortobagy-poesta is een goed gebied voor roofvogels. Hiervoor werd al even gewezen op het talrijke voorkomen van Roodpootvalken. Onze aandacht ging echter speciaal uit naar twee soorten die verder in Europa nergens zo goed bekeken kunnen worden als in het Hortobagy-gebied, namelijk de Sakervalk en de Keizerarend. De Sakervalk behoort tot de grootste valkensoorten; alleen de Giervalk uit het hoge noorden is nog iets groter en zwaarder. In Hongarije is het aantal broedparen de laatste decennia wat gegroeid, maar met het toegenomen toerisme is ook het roven van eieren en jongen toegenomen. De Keizerarend broedt in de meer noordelijke gelegen berggebieden. Jongere, nog niet geslachtsrijpe vogels brengen echter de gehele zomer op de poesta door. Beide soorten hebben wij voortreffelijk kunnen waarnemen, herhaaldelijk meerdere exemplaren bij elkaar. Het beste gebied bleek het noordelijke poestagebied te zijn. Omstreeks tien uur kozen wij een plekje in de schaduw met vrij uitzicht naar vele kanten. Binnen het uur hebben wij op deze manier enkele keren de Sakervalk en de Keizerarend waargenomen. Wij hadden ook het geluk een groepje Arendbuizerden te zien. Deze forse buizerdachtige broedt in de steppen van Oekraïne en soms ook in Bulgarije. Later hoorden we dat de Arendbuizerd in 1994 voor het eerst met succes in Hongarije had gebroed. De Arendbuizerd was niet de enige Oost-Europeaan die in 1994 Hongarije aandeed. Op één van onze tochten zagen we een Roze Spreeuw. Toen

Roze Spreeuw

we dit een Duitse vogelaar op de camping meedeelden, liet hij ons weten net van een Hongaar gehoord te hebben dat er even verderop een hele kolonie was neergestreken! De volgende dag vonden wij de Roze Spreeuwen op de aangewezen plaats: een verlaten Russisch legerkamp. Er bleken zeker zo'n 50 paren te broeden. De net uitgevlogen jongen, wat bleker dan onze jonge Spreeuwen en nog geheel zonder de mooie roze kleur van de volwassen vogels, zaten in de strui-

ken om het militaire complex. De oude vogels vlogen af en aan, daarbij bijzonder veel herrie makend. Het voorkomen van Roze Spreeuwen in Hongarije is beslist geen jaarlijks verschijnsel. In 1994 evenwel hebben enkele honderden paren in Oost-Hongarije gebroed.

Kwak

De vogelrijkste delen van de poesta zijn de uitgestrekte visvijvercomplexen, in het Hongaars halasto's genoemd. Met behulp van duizenden Russische dwangarbeiders werden in het begin van de jaren twintig kilometers lange dijken in het vlakke poestaland opgeworpen. Een uitgebreid stelsel van kanalen en visvijvers was het gevolg. Bij deze vijvers liggen uitgestrekte rietvelden en ook zijn hier en daar wilgenbossen te vinden. De viskweek vindt in de halasto's op grootschalige wijze plaats. Wil men de vissen vangen, dan wordt een meer, soms groter dan een vierkante kilometer, gewoon droog gezet. Dat er ook vissen door vogels worden opgegeten neemt men voor lief. Op reigers en aalscholvers wordt niet geschoten. Wel is er, ook in de zomer, jacht op eenden. De visvijvercomplexen behoren zonder meer tot de beste reigergebieden van Europa. Alle Europese soorten, met uitzondering van de Koereiger, komen hier in flinke aantallen voor. Bij aankomst vloog er bijna een Woudaapje tegen onze voorruit! Dit mini-reigertje werd naderhand nog vele malen waargenomen. Dat kan ook worden gezegd van Kwak, Purperreiger, Blauwe Reiger, Kleine en Grote Zilverreiger en Ralreiger. Alleen de Roerdomp werd slechts tweemaal waargenomen. Daarnaast werden dagelijks groepen Lepelaars gezien. Bezoekers van de Hortobagy-halasto kunnen de laatste jaren ook rekenen op twee bijzondere soorten waarvoor men tot voor kort moest doorreizen naar de Donau-delta in Roemenië. Het gaat hier om de Zwarte Ibis en de Dwergaalscholver. Deze soorten broeden tegenwoordig in klein aantal in het

grote visvijvercomplex bij Hortobagy. Met het noemen van de voorgaande soorten is de vogelrijkdom van de visvijvers nog maar ten dele belicht. Eenden komen in de zomer (nog) niet in grote zwermen voor, maar wel zitten er nog al wat Witoogenden tussen. Deze soort lijkt veel op onze Kuifeend, maar komt in West-Europa niet voor. Verder wemelt het bij de visvijvers van de Witwangsterns en Zwarte Sterns. Ook werden Visdiefjes en Witvleugelsterns opgemerkt. In de rietzomen wemelt het van de kleine zangers.

Door het gevorderde seizoen, eind juli, was alleen af en toe nog de zang van Kleine en Grote Karekiet te horen. Door goed te letten op alles wat beweegt konden toch heel wat Baarmannetjes en Buidelmezen ontdekt worden. De zeldzame Waterrietzanger komt hier ook voor, maar werd door ons niet gezien.

Op een van onze tochten door het visvijvergebied (vrij toegankelijk!), ontdekten wij een grote vijver die net droog was gevallen. Behalve de vele tientallen reigers die zich aan de spartelende vis te goed deden, wemelde het hier van de steltlopers. Leuk om zo ver van huis ook grote groepen Grutto's en Kieviten te zien. Verder waren hier Turelurs, Oeverlopers, Witgatjes, Bosruiters, Zwarte Ruiters en Groenpootruiters aanwezig. Met het voorgaande is de vogelstand van de poesta niet uitputtend beschreven. Kenners zullen Grote Trap, Griel en Vorkstaartplevier gemist hebben. Deze soorten zijn eigenlijk alleen te zien in die delen van het reservaat waar men slechts

onder leiding van een gids mag komen. Hoewel wij deze soorten niet hebben gezien, is uit de lijst van 110 soorten binnen een week toch wel op te maken dat ook zonder deze soorten onze resi zeer succesvol was.

Wij hebben deze soorten dan ook niet gezien. Is de poesta in de eerste plaats een vogelgebied, dat betekent nog niet dat er verder niet veel te zien is. Hoewel de zomer, ook naar Hongaarse begrippen vooral droog was (de temperaturen waren heel normaal!), waren hier en daar toch nog wel leuke planten te zien. Een probleem bij zo'n afwijkend gebied is, dat de flora niet in een toegankelijk boekje wordt beschreven. Sommige soorten zijn nog op naam te brengen met een Oostenrijkse flora, maar in veel gevallen kan alleen gezegd worden tot welke familie de plant behoort.

Bij een bezoek aan dit gebied loont het zeker de moeite niet alleen op de natuur te letten. Bij het boerenbedrijf wordt nog steeds gebruik gemaakt van paarden en op de poesta zwerven nog herders rond in de traditionele kleding. Ook kan men in kleinere dorpen nog oude ambachten tegen komen die bij ons alleen op jaarmarkten gedemonstreerd worden. Natuurlijk moet je bij een excursie aan Hongarije steden als Boedapest en Debrecen niet overslaan.

Hongarije, ook in hartje zomer, is beslist een aanrader!

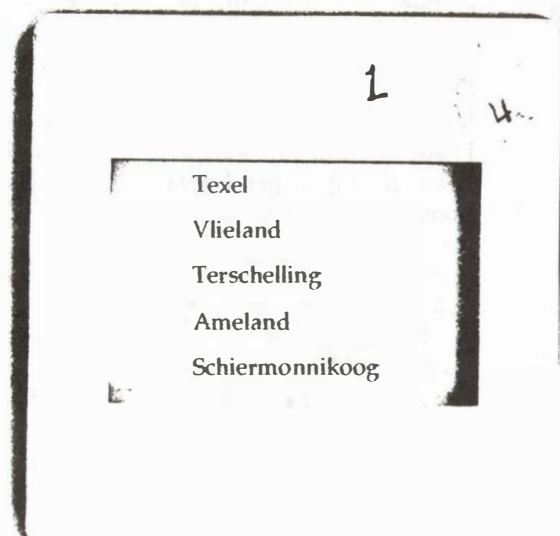
25 jaar waddenexcursies

Hein Verkade

Oproep voor de jaarvergadering in maart 1995

In september 1995 zal voor de 25ste keer de oergezellige waddenexcursie worden georganiseerd door Rien Sluys. Hij heeft beloofd het record-aantal-excursies-organiseren van Dick Passchier te evenaren en heeft dan nog een paar jaar voor de boeg. Toch wachten we dit record niet af om een terugblik op al die excursies te maken.

Er zijn de afgelopen 25 jaar door vele honderden deelnemers vele duizenden foto's en dia's gemaakt. We zouden al die leden willen verzoeken de (stoffige) laden en dozen door te spitten en op de jaarvergadering (de laatste vrijdag van maart) dit alles mee te willen nemen om aan de hand daarvan, met zijn allen, talloze mooie herinneringen op te halen. Graag zou ik de dia's van te voren bij mij thuis tot één serie willen maken. Bel mij dus even, (telefoon: 18865), wanneer u (voor-

al oude) dia's met daarop deelnemers in uw bezit heeft.

N.b., natuurlijk is ook iedereen die geen prentjes heeft van harte welkom op deze 'waddenreunie'!!